

Поезії (збірка)

Джон Кітс

Джон Кітс

Вірші

Перекладач: Василь Мисик

Присвята Лі Гантові

Краса і слава залишили світ.
Під нашим поглядом у ранню пору
Не в'ється фіміам вінками вгору,
Туди, де радісно сміється схід.
Ніжноголосі німфи серед віт
Своїми грищами не тішать зору
І не кладуть на гроб, що криє Флору,
Колосся з кошиків і майський цвіт.

Та є незгірші радощі й у нас,
І славити наш вік я не покину,
Що в дні, як вівтар у гаю погас,
Мені надію дав: хоч на годину
Цим подарунком бідним, без прикрас,
Потішити таку, як ти, людину.

До Надії

Коли сиджу біля свого вогню,
Поринувши в думки тяжкі, гнітючі,
І не про видива чудові сню,
А про пустелі, про каміння й кручі,—
Надіє, усміхнись душі моїй
І крилами чоло мені обвій!

Коли блукаю ввечері в гаю,
Де гасне в листі місячне проміння,
І враз у душу злякану мою
Загляне Розпач, як страшне видіння,
Ти сяйвом місяця мене стрічай

І з серця геть жени німий Одчай.

Коли Зневіра дух беззбройний мій
Для Розпачу, свого хмурного сина,
Що хмарою звисає, на забій
Безжально віддає,— о ти, єдина,
Засяй і шлях перепини йому,
Збори його, як сонце боре тьму!

Коли почую, що в біді тяжкій
Змагаються мої найближчі друзі,
Надіє світлоока, розпач мій
Геть прожени, не дай змарніти в тузі,
Пошли згори живущий промінь свій
І крилами чоло мені обвій!

Як нехить милої чи суд батьків
Приборкають моє палке кохання,
Дай вірити, що я не марно влив
В сонетний лад мої нічні зітхання!
Надіє, прожени мій сум-одчай
І крилами згори мені засяй!

Хай серця не страшить будучина,
Хай честь вітчизни не темнять незгоди
І хай, незламна в замірах, вона
Хранить Свободу, а не тінь Свободи!
Свята Надіє, дух підтримай мій
І сяйвом крил чоло мені обвій!

Не допусти побачити мені,
Як спадщина героя-патріота —
Свобода, пишна й в сірому вбранні,
Чоло похилить під вагою злота,—
А дай побачити, як сяйвом крил
Ти посріблиш високий небосхил!

Мов зірка, що взолочує ясну
Верхівку хмари й срібне сяйво сіє
В півзапнуту небесну глибину,
Так ти осяй мене, свята Надіє!

Глянь з висоти у дух померклий мій
І крилами чоло мені обвій!

До мого брата Джорджа

Багато днів мене журба томила,
Мій мозок мерк, і темрява немила
Гнітила дух, і думалось мені,
Що марно я в блакитній глибині,
У сполохах, аж сліпнучи з одчаю,
Мелодії небесної шукаю;
Що, лігши навznak у м'яку траву,
Даремно в мріях до зірок пливу;
Що вже не вчую пісні Аполлона,
Хоч небо квітне і зоря червона
Два промені прослала в висоту,
Нагадуючи ліру золоту;
Що я в бджоли, яка летить на рожу,
Сільського ладу перейнять не зможу;
Що скісний погляд із-під темних вій
Не зможе наспів окрилити мій
І не запалить у моєму серці
Слів про кохання та про давні герці.

Та часом той, що все про славу снить,
Скидає сум, і йде в поля, в блакить,
І, вітру вільному відкривши груди,
Саму поезію вбачає всюди.
Недаром кажуть, любий Джордже мій
(Так Вільнодумцю й Спенсер-чародій
Не раз мовляв), що в ті чудесні хвили
В очах поета грають коні білі
І рицарі в одязі святковій,
Жартуючи, розпочинають бій.
А блисне сполох, він одразу знає:
То величезну браму відчиняє
Осяяний небесний вартовий,
Дмучи в ріжок, що на землі чутний
Лише поетові. Ось у ворота
Пливе квапливо казкова кіннота —
І бачить він за нею залів ряд,

У срібло й злото прибраних для свят,
І лица дам, що світлими очима
Вщасливити могли б і серафима,
І повних кубків, як планет навкруг
Ясного сонця, безнастанний рух,—
І струм вина, що нахильці поллється,
Дощем летючих зір йому здається.
А далі ще — немов у млі, сади,
Земним очам заказані: туди
Лише впусти поета, Аполлоне,
І до троянд він миттю прохолоне.
І в тім глибу блаженнім тільки й знать,
Як, сплесками цілючись, киплять
Фонтани — й ллється течія промінна,
Мов срібні смуги на плавцях дельфіна,
Коли з коралових підводних міст
Він вирне, вигнувши грайливо хвіст.

Такі дива лише для того звичні,
Хто поринає в нетрі поетичні.
Коли надвечір він гуляє сам,
З чолом відкритим, чи ж його очам
Тоді доступна тільки темно-синя
З тремтячими алмазами пустиня?
Та ясно-білі кучері хмарин,
Та місяць поміж них, що сам-один,
Убравшись у ризи великодні,
Іде все вище, в світові безодні?
О ні! Багато добачає там
Він дивних див! Якби моїм очам
Відкрилися ті потаємні схови,
Ти остовпів би від моєї мови.

Так за життя п'є радощі поет,
Але думок його захмарний лет —
В майбутньому. Про що поет шепоче,
Коли навік змикає горді очі?
"Хоч я покину цей недобрий світ,
Але мій дух і через грані літ
Обізветься — і патріоти-внуки,
Почувши клич мій, схоплять зброю в руки

Або рядками, що давно я склав,
Князів пробудять для великих справ.
І мудрий у своїй повчальній мові
Мої повторить речення готові —
І я тоді, схилившись із-за хмар,
Живитиму його промови жар.
Пісні мої, по смерті зацілілі,
Співатимуть дівчата на весіллі.

Буває, в травні молодість сільська,
Втомившись розвагами, кружка
Обсяде біло десь на оболоні
Свою царівну обрану, в короні,
Де всяке зілля, різні квіти є,
І кожне має значення своє
(В лілеї й рожі чути їм зітхання
Нещасного, що гине від кохання);
Поміж грудей, де жар іще й не тлів,—
Пучок фіалок повних, дар полів,
Спокійно спить; вона бере з шкатули
Маленьку книжку — й кожне серце чуле
Від радості тріпоче; скрики, стиск
Рук молодих, очей гарячий блиск:
Бо дівчина надумала читати
Оповідання про надії й втрати,
Що юним я злелівав; перлів град
Із-під повік до ямочок-принад
Покотиться. Дитячі очка сонні
Так солодко на матерньому лоні
Склеплять мої пісні. Прощай, прощай,
Прекрасний світе! Вже в очах розмай
Твій гасне. Крила я розняв орлині
І з низини лечу в простори сині,
Радіючи, що мій і далі спів
Томитиме твоїх прекрасних дів
І хлопців грітиме".
Мій брате й друже!
Якби мені, безумному, байдуже
Було до тих омріяних відрод,
З людьми й собою був би в мене лад.
Щоправда, день мій сходить веселіше,

Як світла думка мозок мій прониже:
Найбільший скарб, якби моїм він став,
Мені б такої радості не дав.
Мені приємно, що мої сонети
Читаєш ти, достойні, може, й Лети.
Недавно — теж — я розкоші зазнав,
Коли, простягшись на траві, складав
Для тебе вірші (найдорожча втіха),
Коли вітрець мені обличчя стиха
Приємно гладив. Я лежу в цю мить
На пригорі квітучій, що стримить
З морського глибу; трав і квітів тіні
Мережать зошит мій, тремтливо-змінні.
З одного боку похилився овес,
І серед нього мак піднявся, скрес,
Нагадуючи марною пихою
Тих, що народам не дають спокою.
А з другого свій розіп'яв жупан
Зелено-темно-синій океан;
Там видно парус і стягу перлову,
Що кучеряво обвиває прову.
Тут жайворонок падає в траву;
Там чаєчка морська — то на плаву
Танцює в морі, то над головою,—
Така ж невгавна, як і шум прибою.
Я знов на захід погляд оберну,
У сяєвом залиту далину...
Чому ж на захід? Щоб "прощай" сказати
І мій привіт палкий тобі послати!

На звільнення з тюрми Лі Ганта

За правду, сказану розбещеній державі,
Був Гант ув'язнений; але душею він
Був вільний кожену мить, як той співець долин,
Небесний жайворон, що знявся на крила жваві.
О ти, що стережеш свої замки іржаві!
Ти думаєш, він знав лиш темний камінь стін,
Аж поки вчув ключа такий повільний дзвін?
Він вільно жив і там, найближчий родич славі!

В палацах Спенсера він таємничий цвіт
Збирав, гуляючи. В віддалення туманне
З одважним Мільтоном стремив одважний літ.
І в царство власних дум, йому самому дане,
Він заглядав не раз. Ні, не забуде світ
Його й тоді, як вас і ваших слуг не стане!

Сонет

О, скільки бардів рясно взолотило
Простори часу! Не один живив
Мій спраглий дух потоком дивних див,
Що так підносили і душу, й тіло.
І часто, як до рим я бравсь несміло,
Вони з'являлись із усіх боків,
Не грубий галас, а приємний спів
Мені даруючи, аж серце мліло.

Отак і звуки ті, що ніч навкруг
Поширює — дрімотний плеск прибою,
Далекий дзвін, як заклик до спокою.
І відгуки, що повнять поле й луг,
Знекровлені, прибиті далиною,—
Нам тільки тішать, а не ранять слух.

До дівчини

О, ця усмішка вниз і погляд скоса!
В яку ж ти, німфо, неповторну мить
Найчарівніша? Як розмови нить
Заводиш весело до закрутоса
Примхливого? Як раптом, безголоса,
В задумі йдеш? Як ранкову блакить
Зустрінути біжиш — і наступить
Боїшся на стебло, простоволоса?

Це щастя, як, уста рознявши, ти
Стоїш і слухаєш. Ти вийшла з лона
Принадності самої й простоти.
Яка ж найкраща в тебе оболона?
Якій із грацій удалось пройти

Доладніше під оком Аполлона?

Сонет про самотність

Самотносте! Якщо мені довіку
Лише з тобою розміряти крок,
Дай залишити цей тісний куток,
Зійти на гору, просторінь велику
Побачити, річок, долин без ліку,
В гай занести легкий тягар думок,
Де олень, перескочивши струмок,
З наперстянки зганяє бджілку дику.

Так любо нам удвох! Але стократ
Люблю я більше від твого привіту
Розмову друга тонко-розмаїту.
Для з'єднаних сердець, що б'ються влад,
Немає щастя, як, одбігши світу,
Сховатися в твій тихий вертоград.

До моїх братів

Гуляє вогник, тріскає в вугіллі,
І в наші думи річ його жива
Вповзає — так, мов хатні божества
Ведуть розмову з нами на дозвіллі.
Шукаю рим, а ви, мов скам'янілі,
Вдивляєтесь — не в книгу й не в слова,
А в мрії, в те, що в глибині єства,
Що завжди з нами у вечірні хвилі.

Це день твого народження, мій Томе,—
Як добре, що так тихо він погас!
Якби ж і далі вкупі, не окреме,
Нам слухати цей шепіт, поки нас
Закличе кинути усе знайоме,
Всі щирі втіхи нездоланний час!

Сонет

Тому, хто в місті жив, як у неволі,

Так любо вийти в тишу польову
І в височінь усміхнено-живу
Послать молитву небесам і долі.
Чи ж є де щастя, як у чистім полі,
Втомившись, присісти на траву,
Читати повість просту, не нову,
Про двох коханців та про їхні болі?

Вертаючись, він довго тішить зір
Хмарками в небі, слухає весняне
У лузі тьохкання — і шле докір
Дню, що так швидко пропадає, тане,
Немов сльоза, що в голубий ефір
Із ока ангела нічного кане.

Вперше прочитавши Гомера
в перекладі Чепмена

Багато золотих я обійшов країв,
Держав уславлених побачив я немало,
Об'їхав острови, де сонце западало,
Що їх сам Аполлон поетам заповів.
Я чув про обшири, де править од віків
Глибокодумному Гомерові припало,
Та в душу ясністю ще так не повівало,
Аж поки Чепмена почув я вільний спів.

Я тішився, як той, хто вперше серед зір
Планету вистежив — нову, ще безіменну;
Я чувся Кортесом, що кинув орлій зір
На Тихий океан,— і, здогадку шалену
В душі ховаючи, його вояцький збір
Зглядався, стоячи над кручами Дар'єну.

Сонет до Гейдона

Дух благородний, відданість добру,
Любов до слави ватага народу
Живуть і між людей низького роду
В шумному місті, в дикому бору.
І там, де зло веде одвічну гру,

Таку незламну виявлять незгоду,
Що пройме душу соромом до споду
Загрозлому в неправді гендлярю.

Яка краса — залюбленість у справу
Того, хто світить ясно, без одмін!
А що, як Заздрість і Злобу лукаву
Одважний лицар зажене в загін?
Мільйони душ йому співають славу,
Коли в очах країни стане він!

Про коника та цвіркуна

Поезія землі не вмере ніколи.
Опівдні, як мовчать серед гілок
Птахи в гаю, невтомний голосок
Обнижує покоси й частоколи.
Це коник, він поймає гори й доли,
На стернях довгий ведучи танок,
А стомиться — стихає на часок
У затінку стебла або стодоли.

Поезія землі не оніміє:
Коли зима в мовчання крижане
Поля заковує, цвіркун у хаті
Заводить пісню, що в теплі міцніє,
Нагадуючи всім, хто задрімне,
Спів коника в траві на сіножаті.

До Костюшка

Врожай високих дум, як повних грон,
В твоїм, Костюшку, криється іменні.
Воно ввіходить в наші справи денні,
Звучить могутньо всім громам у тон
І каже нам, що зрушать хмар кордон
І музикою в далі нескінченні
Пливтимуть вічно імена священні,
В облогу взявши кожний срібний трон.

Воно віщує той щасливий день,

Як добрий дух на нашу землю ступить
І разом із твоїм багато ймень
Героїв давніх об'єднає-скупить
В один громохкий гімн, що попливе
В найвищі сфери, де Творець живе.

Сонет

Щаслива Англія! Я вік би свій
Збув радо на її зеленім лоні,
Я б легіт пив, що дише в кожній кроні
Її дібров, де стільки згадок-мрій.
Та часом бачаться душі смутній
Італії високості бездонні;
Я б сів там на горі, немов на троні,
Забувши світ і блазнів гордих рій.

Щаслива ти, твої дівчата — милі,
Люблю їх риси прості, чарівні,
І рук біленьких їх легке стискання.
Та часто-часто мріється мені
І врода глибша, й моря колихання,
І голоси дзвінки на теплій хвилі.

Гімн Панові з "Ендіміона"

О ти, чий гордий дах висить на дужих
Шершавих стовбурах і сіє тінь
У безліч просторів, у тьму цвітінь,
У вічний шепт і шерх, у злети й спади;
Що стежить любиш, як гамадріади
В ліщині чешуться, і цілі дні
Наслухуєш мелодії смутні
Сопілки, стуленої з очерету,
На мочарах, де з трав'яного сплету
Болиголов дудчастий розбуявсь;
І згадуєш, як ти даремно гнавсь
За Сірінкс любою! Лице кохане
Згадай на час!
Ті хащі збурені згадай, о Пане,
І обернись до нас!

Тобі на втіху — так, тобі самому —
Туркочуть горлиці в гаю старому,
Коли надвечір сунеш у луги,
Що сонячно красіють навкруги
Твоєї обімшілої держави!
О ти, для кого всі дерева й трави,
Кому плоди, напівдостиглі вже,
Широколиста смоква береже,
Для кого бджілка в жовтім поясочку
Щільник будує, а в сільськiм садочку
Найкращим цвітом зацвітає біб
І в полі маками рясніє хліб,
Для кого й коноплянка сокориста
П'яťох співців годує; тонколиста
Суниця стигне близько від землі,
І в сповитку пишніють мотилі,
Для кого вся ця врода. О, наблизься!
Я заклинаю вітром, що насів
На сірі сосни! Вийди на узлісся,
Господарю лісів!
Сатир і фавн тобі служити раді
І бігати, куди пошлеш: на спаді
Збудити зайця, що в траві замгне;
Злетіти на бескеття кам'яне
І беркута попудить од ягнати;
Таємним натяком на праву дати
Заблуканому в хащі пастушку;
На берег моря вибігти, в піску
Ракушок назбирать, щоб ти крізь листя
Із засідки їх кидав у захистя
Струнких наяд і тішився на їх
Швидкі оглядки, на стрибки та сміх,
На те, як весело шишки соснові
Або сріблясті галочки дубові
Вони пожбурюють — в ім'я луни,
Що ходить коло тебе, приверни
До нас, о владарю сатирів бравий,
Свій слух ласкавий!

Ти любиш ножиць брязкіт і вівці
Остриженої бекання; в руці

Затиснуть ріг і скільки сили дунуть,
Як дикі кабани в поля посунуть,
Мисливців сердячи; ти круг села
Витаєш леготом, щоб не пила
Ржа колосків; ти родиш дивні звуки,
Що млосно линуть через поле й луки
І сумно в'януть між глухим куп'ям:
О ти, що дивний відчиняєш нам
Вхід у всесвітнього знання країну,
Дріопи славний сину,
На юрму глянь, що з листям круг чола
Тебе вітать прийшла!

Будь неприступним сховом, де таяться
Самотні мислі, ті, що так бояться
Утілення — й летять у горню путь,
Оголюючи мозок нам. О, будь
Закваскою, що з мертвого невжитку
Легеньким доторком виводить квітку,
Будь символом безмежності, ясным
У морі неба відблиском — і всім,
Що поміж ними є! Будь нез'ясовним,
Але не більше. Ми серця наповним
Покорою — й так гукнемо, щоб ти
З Лікейської своєї висоти
Схилився й вислухав хоч вуха краєм
Пеан, що ми співаєм!

Ізабелла

(Уривок)

Вона жила з братами у палаці.
Із діда-прадіда багатії,
Від шахт і фабрик, від тяжкої праці
Вони всі добра набули свої.
Для них і гордий гнувсь у дзвоні-клаці
Кривавих ланцюгів. У течії
Сліпучих рік раби, облиті потом,
Черпали мул для них, багатий злотом.

Для них цейлонець, притаївши дух,
Пірнав назустріч пажерній акулі,
Для них у нього кров струміла з вух;
Для них тюлень ячав, як стріли й кулі
Його пронизували. Всі навкруг
Для них трудилися, слабі, знебулі.
Без огляду жорстоке жорно справ
Брати крутили — й цілий світ стогнав.

А чим пишались? Що лились фонтани
Розкішніше за сльози бідняка?
А чим пишались? Що поріг альтани
Догідніший за стежку жебрака?
А чим пишались? Що пісні й пеани
Закреслило перо рахівника?
Так чим пишались ці дві прояви?
Питаю знов ім'ям самої слави.

Вони жили в самотності глухій,
Користолюбства боязкі герої,
Як два євреї, що в землі святій
У сад ховались од юрби худої;
Два яструби в діброві щогловій,
Два мули з вантажем брехні старої,
Два упирі, що люблять теплу кров,
Знавці іспанської та східних мов.

Як сталося, що навіть у світлиці
Їх зір непевний вислідив її?
І як ті дві ходячі рахівниці
Дізналися, куди думки свої
Лоренцо повернув? Хай хижі птиці
Їм жадні очі вип'ють! І в сім'ї
Той щулиться, мов заєць на пороші,
Хто чесним торгом наживає гроші...

Вечір Св. Агнеси

(Поема)

В Агнесин вечір — о, як пробирав,
Як пік мороз! Пухнастий сич тремтів,
Тинявся заєць поміж мерзлих трав,
Беззвучно залягла отара хлів.
Подубли пальці у ченця, що слів
На чотках добирав до молитов,
І віддих з уст його вставав, синів
І клубочивсь, як фіміам, немов
Повз чистий образ Діви просто в небо йшов.

2

Терпляче молиться, встає з колін,
Бере свій каганець і йде назад,
Охлялий, босий. Із капличних стін
Глядять мерці скульптурні, ставши в ряд
По той бік очисних чавунних грат.
І мовби мерзнуть. Бачить крижану
Вояцьку зброю, дам легкий наряд,
Вслухається в молитву мовчазну,
У серці чути тих зимових мук луну.

3

Веде на північ сходинка вузька.
Раз, два ступив — і зразу слух йому
Зачарувала музика. Рука
Здригнулася... О ні, вже по всьому!
Не про життя гадай, про вічну тьму!
Той ніжний звук не для його ушей!
Він далі йде, в самотню кліть німу,
Й сідає в попіл, щоб у вечір цей
Прощення вимолить за всі гріхи людей.

4

Він тихий той зачин почув, бо скрізь
Стояли двері навстіж і була
Хідня в покоях. Скоро знявся й зріс
Суремний лемент, чистий звук срібла.
Покої аж палали, без числа

Ждучи гостей. Карниз на голові
Там ангели держали, два крила
На грудях склавши. Кучері свої
Назад розмаяли й дивились як живі.

5

Нарешті натовп заструмів, увесь
У спалахах султанів, діадем,
Ще розмаїтіший від тих чудес,
Які юнак із лицарських поем
Бере в уяву. Ми їх промином
І звернемось до леді в юрмі тій,
Що від Агнеси, палена вогнем
Любовним, ждала звершення надій,
Як радили не раз поважні дами їй.

6

Вони казали, що в цю дивну ніч,
Перед Агнесою, дівчата снять
Про ласку милих, чують їхню річ
І їм хвилини солодко летять,
Якщо усе належно спорядять,
Наприклад: натще ляжуть, навзнаки
Розкинувши лілейно-білу стать,
Не глянувши ні в двері, ні в кутки,
А в небо справивши всі прагнення й думки.

7

Цей забаг так дівоче серце стис,
Що й сурм не чула, сповнених жаги
Божественно-гіркої. Пильно вниз
Дивилася. Мелькало навкруги —
То чийсь поділ, то шлейф, то край ноги,
Коли навшпиньки марно кавалер
Закоханий зближався. Не з пихи
Вона недобачала, ні: тепер
Вона з Агнесою була в краю химер.

І в танці Маделіна мимо всіх
 Дивилась. Віддих забивало їй,
 Бо зблизився священний час утіх.
 Під бубнів гук в юрбі гостей бучній,
 Зітхаючи, вона крізь веремій
 Пихи й кохання мчала навмання,
 Малюючи собі у шорах мрій
 Нестрижене Агнесине ягня
 Й солодкі хвилі втіх ще до нового дня.

Готується піти, але не йде.
 Тим часом надійшов із мочарів
 Порфіро, що до неї молоде
 У нього серце прагло. В тінь стовпів
 Портальних став, благально очі звів,
 Щоб небеса йому послали знак
 Від Маделіни, щоб він милу стрів
 Хоч спотайна, щоб міг її юнак
 Торкнуть, поцілувать — адже ж буває так.

Одважився, зайшов. Мовчіть, уста,
 Закрийтеся, очі! Бо пронижуть сто
 Мечів це серце, де любов свята
 Ховається, бо замок у гніздо
 Єхидн обернеться, де пси — і то
 Клястимуть рід його своїм виттям,
 Бо тут над ним не зглянеться ніхто,
 Крім жінки, ключниці тих лютих брам,—
 Слабої, сивої, улеглої літам.

О щастя: це ж якраз вона! На кий
 Зіпершись, човгає в ті сіни, де
 Він став, сховавшись за слуп товстий

Від смолоскипа. Весело гуде
Далека музика. Старенька йде.
"Хто тут?" Ах! Ах! Пізнавши юнака,
Шепнула: "Смерть тебе у замку жде".
В його руці тремтить її рука.
"Тікай, бо кожен тут аж рветься до клинка!"

12

Тут і присадкуватий Гільдебранд:
В пропасниці недавно він гукав,
Що весь твій рід послати в пекло рад;
Тут і старий лорд Морріс — він не став
Із сивиною м'якшим. Ох, не збав
Собі життя, біжи!" — "Стривай, адже
Тут затишно. Присядь, скажи, щоб знав
І я про..." — "Ні! Ходім звідсіль! Невже
Забув, яка біда тебе тут стереже?"

13

Пішов, плюмажем павутиння з стін
Змітаючи у темряві густій.
І поки Анджела зітхала, він
У тихий, зимний уступив покій,
Де блідний місяць мертвий промінь свій
В дрібногратчасте промикав вікно.
"Скажи, де Маделіна? — мовив їй. —
В ім'я верстата, що на нім давно
Таємні сестри тчуть Агнесине руно".

14

"Се ніч Агнесина? Ах, так! Пожди:
Адже ж і в ніч таку мертвлять людей!
Як принесеш у решеті води
Або зумієш приручити фей,
То йди в палац. Дивуюся, ей-ей,
Тобі, Порфіро! Об такій добі!
О добрі ангели! У вечір цей?
Обмарте панночку! Сама собі

Я посміюсь тепер — ще буде час журбі!"

15

Сміється в сяйві млілому. А він
У неї вп'явся очима хлопчака,
Якого вабить з бабиних колін
До себе книга загадок важка,
Як в окулярах біля коминка
Стара сидить. Його обняв пожар,
Він затремтів, коли почув, яка
У панни думка. О холодний чар
Дівочих дивних мрій, старих легенд, обмар!

16

І раптом думка, як розкішний цвіт,
Його зрум'янила, в душі спахнув
Багрянний бунт. Їй аж померкнув світ,
Коли почула те, що він шепнув.
"Безецнику, ти Бога й честь забув!
Хай любя леді з ангелами в сні
Замріється, а ти вертай, де був!
Іди, зводителю жорстокий! Ні,
Ні, ти не той тепер, яким здавався мені!"

17

"Клянуся небом, я не мислю зла,—
Сказав Порфіро.— Хай мені в аду
Горіть по смерті, як з її чола
Відкину локон я або знайду
В собі жорстоку хіть на молоду
Її красу. Оцим сльозам повір!
А не повіриш, я зчиню біду,
Сколошкаю увесь ворожий збір,
Зітнусь, хоч кожен тут для мене хижий звір".

18

"Ах, нащо так терзаєш ти слабу

Стару істоту, що її покров
Уже очікує в тіснім гробу!
А я ж за тебе стільки молитов
Щодня шептала!" Та Порфіро знов
Благав її, дібравши інших слів —
Таких печальних — для своїх намов,
Що Анджела стара забула гнів
І обіцяла все, чого б він не схотів.

19

А саме: потай хлопця завести
В кімнату дівчини, за параван,
Щоб він побачив нишком з темноти
Її лице прекрасне, ніжний стан
І, може, заручив найкращу з панн,
Коли на ковдрі в неї ельфів рій
Кружлятиме в димку нічних оман.
Ця ніч таких не бачила надій
З дня, як Мерлін в аду сплатив рахунок свій.

20

"Гаразд, я волю вдовольню твою.
Напої всякі, ласощі, їства
Вам принесу. На кроснах на краю —
Он її лютня. Я стара й крива —
Тож треба поспішати. Голова
Вже не така тямуща, як колись.
Стань на коліна, прокажи слова
Молитви! Ах! Ти з нею поберись,
Щоб я з труни могла у судний день звестись".

21

З тим покульгала, пильно-боязка.
Повільно близивсь ночі апогей.
Вернувшись, поманила юнака.
Світився страх з її старих очей.
Немало проминувши галерей,
Вони нарешті увійшли в покій

Цнотливо тихий, мов оселя фей.
Там причаївсь, од щастя сам не свій,
А жінка геть пішла, і все боліло їй.

22

Шукала билець бабина рука,
А ноги — сходів. Маделіна враз,
Мов на Агнесин тайний клич, легка,
Як дух небесний, з місця підвелась,
Побожно свічечку взяла, зійшлась
Із нянькою — і крізь тісні ходи
Її до ліжка провела. Твій час
Настав, Порфіро: виглядай і жди!
Як пташка злякана, вона спішить сюди.

23

Од спіху свічка згасла — і димок
У бліднім світлі місячнім умер.
Замкнулася, без духу від думок,
Сама як дух. Мовчи ж, мовчи тепер,
Бо лихо буде! Але груди спер
Її дивний забаг, жажда слів, речей
Її аж палить. Так у млі озер
Пне горло без'язикий соловей —
І мертвий падає серед вогких лілей.

24

Високе, на три арки, там було
Вікно, все в різьбленні, рясне від грон
Плодів кунштовних. Барвно грало скло
Вигадливо-квітчастих оболон,
Численних, кожна на свій власний тон,
Як жаркоцвітні крильця мотилів,
А серед них — між скіпетрів, корон
І темних ликів — щит полум'янів
Від крові древньої принцес і королів.

25

Зимовий місяць сяяв із вікна
І тепло барвив юні перса їй,
Рожевив пальці, що сплела вона,
Уклякнувши в молитві мовчазній,
І срібний хрест на нитці золотій
Став аметистовим, а круг чола
Окресливсь ореол. Порфіро, млій!
Це ангел, до небесного житла
Готовий відлетіть, земного чуждий зла.

26

Він ожививсь, коли вона з колін
Звелася й сітку з голови зняла,
І перел теплих ледве вчувся дзвін,
І станик розстебнувся, і спроквола
Розкішна сукня їй до ніг спливла,
І, як русалка серед мокрих трав,
Вона в задумі погляд підвела,
Красу Агнеси бачачи уяв,
Убік не глядячи, щоб довше чар тривав.

27

Вся тремтячи, в холодний шовк лягла,
Свідомо в млосний тонучи туман,
І сонні маки хвилями тепла
Їй душу обняли й знемоглий стан,
І всю її взяли в блаженний бран,
У добру гавань, у надійний схов,
Згорнули, як псалтир серед поган
У капищі. Вона тьмяніла, мов
Троянда, що в бутон вернутись хоче знов.

28

В той рай укравшись, наче в забутті
Він дивиться на сукню у ногах
І подих слухає, і в хвилі ті,
Як ласка чулась на її устах,
Він оживав, як у польоті птах

І дихав сам. А далі спотайна
Зі схову вийшов і ступив — сам страх —
На тихий килим. Тиша — як струна.
За полог зазирнув... Як міцно спить вона!

29

На килимок, що місяць посріблив,
Він — аж слабкий від кожного ступня —
Поставив стіл і скатертю накрив
Червоно-жовто-чорного ткання.
О, де воно, Морфееве дання!
Зненацька вчувся гомін, гук — і ось
Литаврів брязк, північних труб грання
Жахнули слух. І тихо знов. Мов хтось
Ворота причинив — і все те уйнялось.

30

А Маделіна спала райським сном
На білому, пахкому полотні.
І він зі схованки носив тайком
Їй сливи, груші, айви медяні,
Драглі прозорі, соки, довгі дні
Настояні в льохах на цинамон,
І фініки із Феца запашні —
Все, що дали з своїх розкішних лон
Шовковий Самарканд і пальмовий Цейлон.

31

У кошики з ажурного срібла,
На блюда золоті він клав мерщій
Плоди чудові. Пишно процвіла
Їх повнява в пустельності нічній,
Легеньким пахом сповнивши покій.
"Тепер прокинься, люба, добра! Ти —
Для мене небо, я — прочанин твій!
Ім'ям Агнесиної доброти
Благаю — глянь, не дай мені з ума зійти!"

Так шепчучи, рукою млосно він
 В її подушку вгруз. В тіні запон
 Вона лежала. Як замерзлий гін
 Струмка гірського, був міцним той сон.
 Блищали блюда, місяць з оболон
 На килим клав рясний малюнок свій.
 О доки, доки, доки цей полон
 Змикатиме незрушно очі їй?
 Завмер, піддавшись непевній владі мрій.

Прочнувшись, лютню ухопив дзвінку —
 І пісеньку, що вже забули всі
 Її в Провансі (знану співаку
 Під назвою "La belle dame sans merci" *),
 Заграв на вухо дівчині-красі.
 Почувши стогін тихий, перестав.
 Вона задихала. І враз — о ці
 Блакитні очі, що їх жах розняв!
 Блідий, мов статуя, він на коліна впав!

-----
 * Прекрасна дама без милосердя (фр.).

Вона поглянула. Та, мабуть, їй
 І досі сонні бачились дива.
 Змітала болісно, як буревій,
 Її блаженні сни страшна ява —
 І дівчина, у плач хибкі слова
 Мішаючи, в обличчя юнаку
 Все дивиться, очей не одрива,
 А він застиг, укляк на килимку,
 Щоб не вразить її, замріяну й тремку.

"Це ти? — спитала.— Тільки що вві сні

Твій любий голос темряву німу
Озвучував присягою мені,
Твій погляд сяяв, і була в ньому
Небесна ясність. А тепер — чому
Ти так змінився, зблід і похолов?
Озвись, осяй очима ночі тьму,
Не покидай мене, хоч слово мов,
Бо де подінусь я, коли ти вмиреш, любов?"

36

Надлюдським захватом її слова
Порфіро пройняли. Підвівся, весь
Як зірка, що тремтить, легка й жива,
В сапфіровій пустельності небес,
І в сон ввійшов їй — так у полі десь
Єднають пахощі в вечірній час
Фіалка і троянда. Раптом скрес
Морозний вітер і вікно потряс,
Мов знак подаючи: Агнесин місяць гас.

37

"Темніє. Шквальний дощ у шиби б'є.
О Маделіно, це не сон, а яв!"
"Темніє. Буря. Горенько моє!
Хто любий сон, мій рай у мене взяв?
Мене ти кинеш для нових забав,
Жорстокий! Хто ж твою направив хіть?
Я не клянусь, бо серце ти з'єднав
Своє з моїм. Я спіймана у сіть,
Я вже приборкана — й не маю сил злетіть".

38

"О наречена, мрійнице моя!
Я буду твій щасливий паладин,
Твоєї вроди щит! Я за життя
В святині рук твоїх знайду спочин
Од довгих пошуків, лихих годин!
Голодний пілігрим, не знав я сну —

І от гніздо знайшов, але з пташин
Я заберу одну, тебе одну!
Я не безвірник, ні, і храм твій не схитну.

39

Стривай: ця буря — буря чарівна,
Страшна для інших, нам — як тепловій.
Вставай, вставай! Світліє далина!
Гулякам не до нас, вони ще свій
Бенкет кінчають. Швидше-бо, мерщій!
Їм вуха й очі хміль затамував,
Їх присипляє солодко напій.
Зведись, ходім у вересковий плав:
На Півдні захист я тобі приготував".

40

Вона схопилась, на його слова
Жахаючись, бо там дрімала скрізь
Драконами сторожа замкова,
І кожен, мабуть, мав готовий спис.
По темних сходах поспішили вниз,
Де лампу над дверми держав ланцюг,
Де на шпалерах протяг м'яв і тис
Без ліку псів, птахів, мисливців, слуг —
І довгі килими погойдував навкруг.

41

У двір зійшли, подібні до примар,—
Там під чавунним ганком на посту
Скоцюрблений валявся воротар,
Пустивши з рук посудину пусту.
Розумний пес підвівся, шерсть густу
Струснув, але впізнав і знову ліг.
Запори подались — і в темноту
Вони ступили за старий поріг,
І брама стогоном випроводжала їх.

42

І геть пішли. Так, так, віки тому
Сліди коханих дощ бурхливий змив.
Барон заснув, і снилося йому
І всім гостям його багато див —
Трун, упирів, відьом. Кошмар гнітив
Їх довго. Анджелу стару спіткав
Параліч — і лице їй одмінив.
Чернець після своїх молінь, відправ
У згаслім попелі, всіма забутий, спав.

До солов'я

Тріпоче серце, сонне оніміння
Мене гнітить, як після дурману,
Мов випив я напою із коріння
Отруйного — і в небуття тону,
Не заздрячи твоїй щасливій долі,
А тільки щастям сповнений твоїм,
Твоєю піснею, легка Дріадо,
Що десь в лункім околі,
В тремтінні тіней у гаю густім
Солодке літо уславляєш радо.

О як би я хотів вина, вина,
Що давністю льохів холоне в склянці,
В якому присмак Флори і луна
Пісень Провансу, смаглий сміх і танці!
О келих би, де Півдня теплий пах,
Де грає Іппокрена огнецвітно,
Де п'яна піна плеще через край
І липне на устах!
Щоб випив я, і щезнув непомітно,
Й потуманів з тобою в темний гай.

Розтанути б, забути людську долю,
Таку далеку від твоїх пісень,
Цей світ, де стільки втоми, туги, болю,
Де чути тільки стогін день у день.
Де сиві дні параліч докінчає,
Де молодість марніє і згаса,
Де думка обливає серце кров'ю

І в розпач затопляє!
Де швидко меркне осяйна Краса,
Покинута вчорашньою Любов'ю.

Геть звідси, геть! Не з Бахусом хмільним,
Що леопардів хижих поганяє,
Ні, на крилі поезії легкім,
Хоч млявий мозок слабне й забаряє!
Вже коло тебе! Лагідна півтьма.
На щастя, й місяць на своєму троні
Пишається у колі фей-зірок,—
Та світла тут нема,
Хіба розхилить легіт віти сонні
Над темним зіллям галяв і стежок.

Що там цвіте внизу, я не помітив,
Мені не видно ні кущів, ні трав;
Я тільки з пахощів незримих квітів
Пізнав дари, що травень розіслав
На галяви, кущі й дерева гаю:
Шипшину пасторальну, білий глід,
Недовговічний цвіт фіалки в листі
Й найстаршу доньку Маю,
Троянду між її колючих віт —
Притулок мух у вечори росисті.

У півтмі слухаю. Не раз мені
З тобою й смерть відрадною ставала:
До неї я звертав свої пісні,
Щоб тихий подих мій вона забрала.
Іще жаданіша вона в цю мить,—
Без муки вмерти б у годину пізню,
Коли з душі твоєї щирий спів
Так захватно дзвенить!
Ти все б співав собі, а я під пісню,
Під, реквієм би твій в землі німів.

Безсмертний голосе! Тебе довіку
Крок поколінь голодних не приб'є!
Тут потішало і раба, й владика
У давні ночі тьохкання твоє.

Те саме, що скорботою сповняло
У Руфі серце, як вона про дім
В сльозах згадала на чужому лані,
Що часто чарувало
Казкові вікна у краю чужім,
У спіненім, безвіснім океані.

Безвіснім! Слово це — як дзвін, що враз
Мене до стежки повернув моєї.
Прощай! Я бачу, що дурити нас
Не вистачає сил Уяві-феї.
Прощай, прощай! Твій жалісливий спів
Потанув десь у луг, по той бік гаю,
І потім заховався в глибині
За низкою горбів.
Чи це був сон, чи привид? Я не знаю.
Завмерла музика. Я сплю чи ні?

До грецької урни

Іще незаймана коханко рясту,
Пестунко тиші й забарних віків!
Ніхто з поетів казочку квітчасту
Розповісти так любо не зумів.
Що за легенда на тобі натхненна?
Про кого? Про людей чи про богів?
На Темпі чи в Аркадії це зілля?
Що то за купка неласкавих дів?
Що за погоня, боротьба шалена,
Сопілки й бубни? Що за божевілля?

Чутна веснянка люба, нечутна ж —
Іще любіша. Грайте ж, як і досі!
Не вухо, але дух чаруйте наш,
Музики дорогі, хоч безголосі!
Повік не стихне пісня юнака;
Ніколи осінь не оголить гаю;
Коханче сміливий, ніколи юнку
Не поцілуєш ти, хоч так близька
Твоя мета: дарма— й без поцілунку
Тобі любить, а їй цвісти без краю!

Щасливі квіти, ах, щасливі квіти!
Весна ніколи не покине вас.
Щасливий мелодист, не застаріти
Його пісням, вони живі весь час!
Щасливі любові, весь час жадані,
Весь час у сподіванні, у бігу,
Весь час задихані у юнім герці!
Ви нашим пристрастям людським незнані,
Що залишають нехоті смагу,
Вогонь у скронях і пустиню в серці.

Що то за натовп на офіру йде?
Куди то жрець телицю пишногобоку,
Гірляндами завітчану, веде,
Що мукає у небо, крок по кроку?
Яке містечко в березі морським
Чи в горах, де спокійно спить фортеця,
Людської позбулося суєти?
Містечку, вічно вулицям твоїм
Пустіти — і ніхто в них не озветься,
Не вернеться, щоб нам розповісти.

Аттічний витворе! Стрункі постави
Дів, хлопців з мармуру, ряса окрас,
Густе гілля дерев, прим'яті трави!
Безмовна формо! Ти чаруєш нас,
Томіш, як вічність. О холодна втіхо!
Як зітне і мене часу коса,
Ти муки інших будеш гамувати,
Людині друг, якій ти кажеш тихо:
Краса є правда, правда є краса —
Це все, що знаєш ти й що треба знати.

До Псіхеї

Незграйну пісню вислухай, богине,
Думок і згадок дорогий трофей!
Прости, що з тайнами твоїми лине
Вона до різьблених твоїх ушей!
Чи снилося мені, чи справді бачив
Тебе я з крилами? Поміж кущів

Бездумно в лісі я блукав-маячив —
І, з дива мліючи, в траві уздрів,
У заростях, два осяйні створіння,
Що спали поряд під зеленим дахом
Тремтячих віт, де пелюстки рясні,
Струмка в траві бриніння,
Де з прохолодного ростуть коріння
Квітки червоні, сині, вогняні.
Вони дрімали у траві прим'ятій,
Руками сплівшись, і крило з крилом,
Уста не вкупі, та й не різно: сном
Легким роз'єднані, щоб зірка рання
Розвидненого в поглядах кохання
Помножила цілунки без кінця.
Хлоп'я, пізнав тебе я!
А хто ж вона, щаслива юнка ця?
Твоя Псіхея!
О, наймолодша в олімпійській вірі
І наймиліша, хоч давно побляк
Твій рід! Що Фебина зоря в сапфірі?
Що Весперів закоханий світляк?
Ти — краща, хоч тобі неznані храми
Й гірлянди олтарів;
Дівочий хор тобі не ніс ночами
Тужливо-ніжний спів.
Де струни, голоси, димки пахучі
Кадилиць золотих?
Де гай, оракул, де уста пекучі
Провісників блідих?

О найсвітліша! Не застала в світі
Ти лір античних, димних олтарів,
Коли таїлись божества у вітті
Освячених офірами гаїв;
Але й в ці дні, такі далекі тіням
Жерців щасливих, трепет крил твоїх
Між олімпійців бачу я блідих
І спів підношу, натхнутий видінням.
Я буду хор твій і почну ночами
Тужливо-ніжний спів;
Я буду й струни, і димки пахучі

Кадильниць золотих,
Твій гай, оракул і уста пекучі
Провісників блідих!

Твій жрець, я храм тобі звезду на рясті
В незайманім кутку душі, де плід
Солодких мук — нові думки гіллясті
Шумітимуть замість соснових віт;
А ген, кругом, гаїв тіністі шати
Укриють схили гір, за спадом спад,
Де птиці й бджоли будуть присипляти
Понишклих у траві легких дріад.
І тут у височінь безмежно-синю
Рожеву я звезду тобі святиню
З рясним трельяжем мозку, що весь вік
Працює, де зірки, дзвіночки, рожі,
Всі квіти, що Уява-садівник
Невтомно творить, все нові й несхожі;
Там жде тебе відродно-тиха річ,
Тінистих дум надбання,
І світоч, і вікно відкрите в ніч
Для теплого кохання!

Уява

Вільний лет Уяві дай,
Дома Втіхи не шукай:
Пропадає Втіха дома,
Наче бульбашка зникає.

Дай Уяві вільний лет,
Думку виславши вперед;
Відчини у серці грати
І пусти до хмар шугати!

Линь, Уяво люба, линь!
Дома меркне Літа синь;
Задоволення весняне
З пелюстками вкупі в'яне;
Потім Осені дари
Всі жадання до пори

Притупляють. Що ж подіять?
Біля печі сівши, мріять,
Поки в ній не стухне жар,
Зимової казки чар,
Поки в полі мла дрімає
І плугатар оббиває
Черевики мерзлі, й Ніч
З темним Небом віч у віч
Укладає чорну змову
Погасить зорю зимову.

Сядь же, хмизу підклади
Й животрепетно сліди,
Як небесно-величава
Лине в даль твоя Уява.
Квап її — у неї слуг
Є доволі; хай навкруг
Все, що холодом убито,
Воскрешає: красне Літо,
Першу квіточку Весни,
Перші грона восени,
Що важніють коло стріхи,
Й тайкома ці три утіхи,
Наче добрі три вина,
Хай вілле в келих — пий до дна!
І в ту мить тобі присниться,
Як співає в полі жниця,
І дзвенять серпи в житах,
І вітає сонце птах;
І разом з тим до вух прилине
Перекликання журавлине
І весняна метушня
Галоччя та вороння;
З'являться, не знати звідки,
І стокротки, і нагідки,
І лілеї пізній цвіт,
І найперший первоцвіт;
Запишаються в діброві
Гіацинти сапфірові,
І впаде на ці дива
Перша крапля дощова!

Глянь: з-за голого обніжка
Виглядає сонна мишка;
Тут гадюка на піску
Шкірку скинула слизьку:
Там, на глоді, із гніздечка
Дивляться рябі яечка
Із-під теплого крила,
Що пташка-мати розп'яла;
Вчуєш літньою порою
У дуплянці гомін рою,
І як жолуді падають,
І як білі бурі дмуть.

Хай же мчить у світ Уява!
Все вбиває звичка млява!
Де той вид, що не втрача
Новизни? Яке дівча
Зберегти принаду в силі?
Де ті очі сині, милі,
Що не втомлюють? Де сміх,
Щоб і завтра тішить міг?
Де такі уста рум'яні,
Що довіку нам жадані?

Наші втіхи молоді,
Наче бульби на воді,
Пропадають! Лиш в Уяві
Знайдуться уста ласкаві
До душі тобі; струнка
Лада, гарна, як дочка
Плодоносної Цецери,
Що в Аїдові печери
В мертвий скрилася туман:
В неї буде Геби стан
І таке ж біленьке тіло,
Як тоді, коли струміло
З неї вбрання, як вона,
Розстебнувшись, вина
Кубок повний подавала
І як на Зевса млость напала.

Розірви шовкову нить —
І тоді Уява вмить
До твоєї хати-стріхи
Принесе незгірші втіхи.

Вільний лет Уяві дай!
Дома втіхи не шукай!

Барди радості й жаги

Барди радості й жаги!
Ваші душі в ці луги
І понині заглядають,
Хоч давно вгорі витають.

Там тепер в одному хорі
З вами сонце, місяць, зорі;
Там громи й потоки; там
Під омріяним гіллям,
Посідавши-злігши, друзі
Гомонять із вами в лузі,
Тільки оленям богів
Не заказанім; де звів
Дзвоник синє напинало;
Де в троянди перебрало
Зілля пахощі, а та
Пахне так, як за літа
На землі найкращі квіти
Не навчилися пахтіти;
Там співають солов'ї
Не пестушки майові,
А божественно-довічні
Речення філософічні,
Давню казку золоту
Про захмарну висоту.
Ви — в раю, і разом з тим —
На землі, і нам, земним,
Ваші душі позосталі
Стежку вказують у далі,
В пристановище святе,
Де ви в щасті живете;

І нагадують щоденно,
Як недовго, як нужденно
Ми на світі живемо
І яке несем ярмо
Темних пристрастей і злоби,
Слави, сорому, жадоби;
Кажуть нам, чим дужі ми
Й щó нам гірше від чуми.
Так ви роните й відсутні
Нам поради незабутні.

Барди радості й жаги!
Ваші душі в ці луки
І понині заглядають,
Хоч давно вгорі витають.

Робін Гуд

(Другові)

Ні! Ті дні вже пролетіли,
Ті й години посивіли,
І хвилини ті давно
Вкрило втопане рядно
Листопадів незчислених,
І немало зим шалених,
Суховіїв східних, бур
У зелений бились мур
Відтоді, як води Тренту
Ще не знали про оренду.

Ні, не гряне рогу гук,
І тугий не свисне лук.
Глухо в вересі густому,
І не вчується нікому
Серед лісу голосна
Пісня, і дзвінка луна
Не віддасть у цій пустелі
Голоси стрільців веселі.

Як захочеш, сам сюди

Серед літа надійди,
Сім зірок у провід взявши,—
Та, гілля важке рознявши,
Вже тебе не стріне тут
Ані Джон, ні Робін Гуд;
Ані жоден із ватаги,
В дно порожньої баклагы
Барабанячи під крок,
Не майне поміж гілок,
Спів шлючи хазяйці хмелю
Посланцем по мірку елю.

Вже не чути грищ гучних;
Гамеліна спів затих.
Стягши стан, сайдак на спині,
Тут ніхто не пройде нині —
Все поглинув часу пруд!
І якби сам Робін Гуд
Із трави, з могили звівся
І з Мар'яною з'явився,
В неї вид би посмутнів,
А його обняв би гнів:
Бо дуби, що їм кивали,
Під сокирами упали
І згнили в воді морській,
І бджолиний кожен рій
Опинився в огорожі,
Й продається мед за гроші.

Заспіваймо ж ми, живі,
Славу луку й тятиві,
Славу рогові дзвінкому,
Славу лісові густому,
Славу добрій опанчі
На стрілецькому плечі,
Славу Джонові Малому
І коню його швидкому,
Славу ватагові їх,
Що в Шервудську землю ліг,
Славу дівчині Мар'яні
Й кожному в Шервудськiм клані!

Хоч давно той час пробіг,
Знову й знову славмо їх!

До осені

Пора туману й повняви в садах,
Старого сонця подруго порадна
У клопотах, щоб гронами на дах
Злягала важче парість виноградна,
Щоб гнулися яблуні старі, як гай,
Щоб яблукам солодшати і спіти,
Щоб тиква пухла, в лісовій пустелі
Ядернішав горіх, а пізні квіти
Манили бджіл у свій новий розмай,
Аж поки здасться їм, що через край
Тектимуть вічно їх липкі оселі.

Хто не стрівав тебе в твоїм кутку?
Хто схоче, вбачить — стежка недалеко,—
Як ти сидиш безпечно на току
І вітер волос підвіває злегка;
Чи, маком одурманена, в обід
Спиш у снопах на недожатім полі,
І марно збіжжя й квіти леза ждуть;
Чи з колосками кошик через брід
На голові несеш, гнучка, поволі;
Терпляче наглядаєш у stodолі,
Як рештки сидру з нагніту течуть.

Де співи весняні? Ах, де той чар?
Забудь про них — у тебе власні співи:
Як надвечір завітнуть смуги хмар,
Рожево тінячи спустілі ниви,
Тоді журливо комарі дзвенять,
Гойдаючись у вітерці легкому
Над верболозом, де бринить струмок;
З кошари дужчі голоси ягнят;
Спів цвіркуна у бур'яні сухому;
Тонкий вільшанки посвист із-за дому,
І в небі зграйний щебіт ластівок.

Про печаль

Ні, ні, не йди до Лети, у напій
З віхи гіркої не впускай краплини,
Не дай чола торкнути тьмі нічній,
Рубіновому грону Прозерпіни;
Із ягід тису чоток не роби,
Нехай тобі Псіхеєю смутною
Метелик-смерть не буде, крик совиний
Хай не зове тебе у храм журби;
Бо тіні тільки сон несуть з собою
І присипляють біль душі невпинний.

А як журба тебе в раптовій силі
Окутає, мов хмара дощова,
Що росяно живить квітки похилі
І зелень квітня в мертвій млі хова,—
Тоді заглянься на троянди ранку,
На райдугу на мілині морській,
На рожі, що рососою налилися;
Чи, як обійме пишний гнів коханку,
За ніжну руку йми, дай волю їй
І в глибині очей ясних живися.

Вона — в красі, в красі, що в'яне, в тих
Відрадощах, що тулять руку завше
До уст, прощаючись; поміж утіх,
Що труять мед, бджолі допить не давши;
Ба й в храмі захвату царить вона.
Для того лиш одслонена богиня,
Хто гроно радості пружніш притисне
Й розчавить об чутливе піднебіння:
Підкориться душа його смутна
І між її трофеїв мерклих звисне.

Гіперіон

III

Це чергування бешкету й знемоги
До краю спантеличило Титанів.

Облиш їх, Музо! Хай вони горюють!
Ні, не для тебе ці страшні події,
Ти надто квола: більше б до лиця
Тобі співати про самотній смуток.
Облиш їх, Музо! Глянь навколо — скільки
Старих богів повержених даремно
Бентежними блукає берегами!
Торкнися трепетно дельфійських струн —
І щебетом дорійської сопілки
Усі вітри небес тобі озвуться.
Бо це ж для батька всіх у світі віршів
Усе черлене квітне. Хай троянда
Рясніш палає, теплячи повітря;
Хай надвечірні й ранішні хмарки
Над пагорбами руняться заласно;
Хай б'є джерельно-холодно в бокалі
Вино червоне; в'ялогубим мушлям
І на піску, і в темній глибині
Всі прожилки хай багряніють; раптом
Хай зашаріється дівча, немовби
Від несподіваного поцілунку.
Радій, о Делосе, найголовніша
Окрасо затишних Кіклад, зелені
Оливки, явори, тінисті пальми,
Найбільш ошумлені зефіром буки,
Ліщинові темно-стеблисті хащі!
Знов золотий нам сяє Аполлон!

А де ж він був, як сонячний Гігант
Палав серед журби собі подібних?
Лишивши матір і сестру-близницю,
Що спали в затишку, він до світання
У мандри вирушив: над шелюгою
Струмка виткого йшов по кісточки
У ліліях долини. Соловей
Змовк, угорі останні зорі гасли,
І дрізд розпочинав спокійну пісню.
Усі печери, всі кутки, весь острів
Сповняв невгавний гомін хвиль, що глухнув
Хіба в зелених застумах дібров.

Прислухався, заплакав — і прозорі
По золотому луку бігли сльози.
Так він стояв, примкнувши повні очі.
Тим часом із-за віг, що висли поряд,
Виходила врочистою ходою
Страшна богиня. Прагнувши її
Значущий погляд розгадати, він
В замішанні озвався мелодійно:
"Як ти пройшла над морем, де ніхто
Ще не ходив? Чи до цієї миті
Твоя ошатна старовічна постать
Навколо мене рухалась незримо?
А певно, чув я, сидячи у хащі,
Як волоклися мантиї омети
По жовклім листі. Певне, помічав,
Як шелестіли коло мене поли
На тихих галявах, як підіймались
Услід за шепотом голівки квітів.
Богине! Я дивився вже в ці очі,
У їх одвічний спокій, в це обличчя,
Або ж я спав".
"Так,— мовила висока,—
Ти снів про мене. А коли прокинувся,
Побачив близько щирозлотну ліру.
Ти доторкнувся струн — і все безмірне
Невтомне вухо всесвіту, в якому
Із мукою мішалась насолода,
Вслухалося в народження тієї
Чудової гармонії. Це дивно,
Що ти, такий талановитий, плачеш!
За чим ти тужиш? Розкажи, юначе!
Ти так смутиш мене плачем! Відкрийся
Перед тією, що твій сон колись
Покоїла на острові відлюднім,
Що все була з тобою — від години,
Коли рука твоя дитяча вперше
Зірвала безтурботно квітку кволу,
І поки спромоглася лук зігнути,
Що вславився навік. Сердечну тайну
Відкрий же силі древній, що зреклася
Старих священних тронів для пророцтва

Про твій прихід, заради самоти
Новонародженої".

Аполлон

З раптово пильним прояснілим зором
Йй відповів — і біле, мелодійне
Від звуків горло задвигтіло в нього:
"О Мнемозіно! Це ж твоє ім'я
Було на язиці моїм! Навіщо
Розповідать про явне? Намагатись
Те проявить, що на твоїх устах
Не залишиться тайною? Безвидна
Тяжка непам'ять погляд мій замкнула.
Я так силкуюсь осягти свій біль,
Аж весь дубію від зусилля — й потім
Сідаю на траві й стогну, як той,
Що міг літати колись. Чому ж я гнусю
І запиняюсь, хоч повітря вільне
Скоряється моїй ході навальній?
Чому спротивилась ногам земля?
Ласкава Владарко, відкрий незнане:
Що́ острів цей? Чи він один у світі?
А що зірки? А є ж і сонце, сонце!
І місячне, таке терпляче, сяйво!
І тисячі зірок. Вкажи мені
До найпрекраснішої з них дорогу —
І з лірою я полечу до неї —
І срібний блиск її заб'ється щастям.
Я чув небесний грім: де він живе?
Чия рука, чий дух, якого бога,
Стихії розтривожує, тим часом
Як я дозвільно слухаю його
В невіданні безпечнім і болючім?
Скажи мені, богине одинока,
В ім'я твоєї арфи, що квилить
Увечері й удосвіта, скажи,
Чом я бушую так у цих дібровах?
Німі, німі уста твої! І все ж
Я на виду твоїм безмновнім можу
Собі урок предивний прочитати:
Мене обожествить знання безмежне!
Легенди сиві, імена, страшні

Перевороти, заколоти, муки,
Престолів славу, творення й руїну,
Державні голоси — все разом
Улий в широкі порожнечі мозку
І богом учини мене, щоб я
Безсмертним став, немовби скуштувавши
Щасливого вина чи еліксиру
Чудовного!"
Так мовив бог, тим часом
Як очі вогняні його спокійно
І мерехтливо-ясно поглядали
На Мнемозіну.
Незабаром люто
Все тіло в нього збурилось і вся
Зрум'янилась краса його безсмертна,
Немов боровся він у брамі смерті
Чи покидав бліду безсмертну смерть —
І з мукою раптовою, що палить
Однаково, як смертна холодить,
У корчах смерті віднайшов життя.

Так юний Аполлон терзався. Навіть
Його волосся, кучері славетні
Ходили в нього хвилями круг шиї
Прагнущої. І, поки біль тривав,
Зняла богиня руки, мов хотіла
Пророцтво виректи. Нарешті зойк
У Аполлона вихопивсь. І от
Від тіла юного небесна слава
Засяяла...

Сонет про мир

Ти знов на острів нещасливий цей
Вернувсь, о миру? Знов крило надійне
Розп'яв, засяяв тисячам очей
І королівство звеселив потрійне?
Вітаю з радістю тебе — і всіх
Супутників великого походу!
Вволи ж найперше із жадань моїх
І згляньсь на дівчини гірської вроду:

Із щастям Англії — Європі подаруй свободу!

А ти, Європо, у свою госпoду
Тиранів не впускай і пильно стеж
За ворогом розкутого народу!
Всеволодників законами обмеж —
І після чорних літ у щасті заживеш!

Поет

Уранці, вдень, надвечір, серед ночі
Він зачарованих шукає брам
І викликає духів, що життям
Рослини й скелі повнять, і охочі
Вони служить йому. Скарби урочі
Відслонює земля його очам,
Красу й добро показуючи там,
Куди Науки не сягають очі.

А іноді, низьке житло своє
Покинувши, душа його з тісноти
Зринає загодя в свої висоти
І на таємну бесіду стає,
І сяйво неба вічного потому
Дарується чолу його земному

До Байрона

О Байроне! В мелодії твоїй
Є нездоланна, втішно-журна сила,
Немовби Чулість раптом розбудила
Всі струни жалібні, а ти як стій
Перехопив, не дав завмерти тій
Чудовній пісні. Чорні горя крила
Не затемнять прекрасного світила
Душі, що сяє в темряві густій,—

Як це буває з хмарою, що зрине
На місяці — й просвітиться з боків,
Протчеться блиском убрання бурштинне,
Як чорний мармур жилками віків.

Вмирущий лебедю, співай! Хай лине
Твій журний голос, твій солодкий спів!

До Чаттертона

Як сумно ти погас, о Чаттертоне,
Всіх злигоднів улюблене дитя!
Як швидко вкрило смерті сповиття
Твій мирний геній, прагнення невтомне!
Твій голос, ледве пролунавши, тоне
В агонії. Як швидко день життя
Наслідувала ніч! Ти без пуття
Пропав, як цвіт, що у снігу холоне.

Та це — минуле. Став зорею ти
В найвищих небесах. Твій спів лунає
Серед планет. До тебе досягти
Невдячний світ ніколи не здолає.
Тепер ім'я твоє від клевети
Твій друг земний сльозами обмиває.

Роковини реставрації Карла II

(Написано 29 травня під бовкання дзвонів)

Безумний бритте! Ти вславляєш хором
Свого тирана, свій найгірший сором?
Ти зовсім, бачиться, оглух
До патріотів, до їх мук, боріння?
Це Вейну, Сідні, Расселу подзвіння
Мені сьогодні ранить слух.

До Спенсера

Твій шанувальник ревний, чародію,
Доглядач пущ незайманих твоїх,
Запитував мене, чи не зумію
Так звіршувать, що й ти б схвалити міг.
Та це, Поете, справа не для мене:
Син півночі хмурної, де візьму
Я Аполлонове перо вогненне,

Щоб день розвиднить і прогнати тьму?

Не осягнеш без праці довгих літ
Твоїх поем настроєність високу:
Щоб розпуститися, повинен цвіт
Напитися землі своєї соку.
Будь біля мене — і наважусь я
Ще раз прославити твоє ім'я.

Сонет

до дівчини, що надіслала мені лавровий вінок

Ранковий вітер одсвіжив мені
Страшливу душу. Я живий, здоровий —
І хочу тільки, щоб вінок лавровий
Будь-що пишався на моїй труні.
Клянуся сонцем! Недаремно, ні,
До скронь притиснув я твій дар чудовий,
Знак Аполлона, цей вінець, готовий
Мене вщасливити на довгі дні.

Хто вкаже: "Ось твій шлях"? Накаже: "Стій",
Або ж: "Іди"? Чию б тепер принуку
Прийняти згодивсь дух прегордий мій?
Царів зневажу, не злякаюсь гуку
Напасників — і лиш тобі одній
Скорюся й добру поцілую руку.

Сонет

на одержання лаврового вінка від Лі Ганта

Хвилини тягнуться, а мозок мій,
Нічим не натхнутий, не поринає
В дельфічний лабіринт, хоч серце знає,
Яких небесних треба дум і мрій,
Щоб заплатить за дар, поете, твій,
За лавр зелений, що оповиває
Чоло жадібне. Майже біль проймає
Від думки, що піддався принаді цій.

А час іде, і марно жду я сну
Розкішного; показує уява,
Як ноги стоптують пиху земну,
І все непам'ять обіймає млява —
І темна думка душу тне смутну,
І не всміхається їй більше слава.

Сонет,

написаний з відразою до грубого марновірства

Церковний дзвін журливо кличе знову
Слухняну людність до нових молінь,
До інших смутків, потерпань, болінь,
Послухати казань мертвотну мову.
Не здужає з чаклунського закову
Душа звільнитись: до лунких склепінь
Ідуть, ідуть, забувши любу лінь,
І славних річ, і музику чудову.

Той дзвін приніс би дрож і страх мені,
Якби не знав я, що він глухне, гасне,
Як лампа, де олія вже на дні,
Що стогне він перед кінцем, що засне
Назавжди він — і знов життя прекрасне
Безсмертним цвітом скресне навесні.

Сонет

По днях негоди, що так довго млами
Затемнювала обрії долин,
Світає день, ясного літа син,
І зводить з неба хворобливі плями,
І скнілий місяць знов прийшов до тями,
Знов поринув у теплий травня плин,
Торкає вії подих полонин
І грається, як дощ із пелюстками.

Пора найтихших дум: про добру віть,
Що набростилась, про осінню втому,
Про світлий вечір, що на копах спить,

Про щічки Сафо, про легкий, як Лета,
Потік піску в годиннику скляному,
Про лісовий струмок — і смерть поета.

Сонет,

написаний наприкінці
"Квітки та Листочка"

Ця мила казка душу тішить, наче
Маленький гай. Така в ній сила є,
Що читача скоряє: він стає,
Розчулений, і тільки що не плаче.
Краплистий дощ свіжить лице гаряче,
А він стоїть і думає своє,
І по мандрівній пісні узнає,
Де тонконога коноплянка скаче.

Свята простото, що в тобі за чар!
Яка в цій повісті могутня сила!
Забувши славу, що мене манила,
Я впав би тут, де сонце й тіні хмар,
Як той, чий стогін у гаю хиткому
Чутний вільшанці тільки — й більш нікому.

Перед мармурами Елджіна

Мій дух знесилився, мене в дрімотну змору
Гне тлінності тягар; в уяві, як у млі,
Незборних труднощів обриви і шпилі
Підносяться і смерть мені віщують скору,
Як хворому орлу, що задивився вгору.
І все ж так солодко заплакати на землі,
Що вітру свіжого не вчую на крилі,
Піднявшись високо в передранкову пору.

Так темних дум шалена перезва
Круг серця стовплює незгоди несказанні;
Так приголомшують ці мармури-дива,
З величчям Греції змішавши грубі грані
Старого Часу, шир, де пуста вікова,

Де сонце, слави тінь і піна в океані.

Сонет про море

Невгавно шепче в голому камінні
І дметься, топить тисячі печер,
Аж поки їм, володарка химер,
Лишить Геката древні шуми-тіні.
А це в такому ніжиться лелінні,
Мов цілий світ у злагоді завмер,—
І черепащі висохлій тепер
Уже й не сняться хвилі білопінні.

О ви, з очами змученими! Слід
У морі вам жити їх! Ви, мляві
Від гуркоту чи від солодких нот,
Сидіть і мрійте біля входу в грот,
Аж поки здригнете, почувши в яві
Повноголосий хор океанід.

Поет

(Фрагмент)

Хто ж Поет? Яка прикмета
Виявляє нам Поета?
Мовте, дев'ять муз!
Кого б
Не послала доля — принца,
Прохача-голоколінця,—
Він до всіх людських подоб
Од Платона аж до мавпи
Припасований. В орла
І в вільшанки розпізнав би
Всі інстинкти. Заревла
В чагарях левиця глухо —
І ревіння те йому
Зрозуміле. В чуйне вухо
Тигра зойк, що крає тьму,
Входить, наче рідна мова...

Модерне кохання

Так що ж кохання? Лялечка, яку
Знічев'я панькають і пестять; зване
По-різному — і все невлад; таке
Божественне, аж молоді дурненькій
Здається, що й вона себе коханням
Обожествляє — й ходить очманіло
Все літо, поки гребінець у міс
Тіарою перловою засяє
І поки чоботи звичайні стануть
Ботфортами Ромео, Клеопатра
Замешкає у сьомім, а Антоній
Квартируватиме на Брунсвік-Сквейр.
О дурники! Якщо висока пристрасть
Палила світ — і ставили на кін
Свої серця герої та цариці,
То це не значить, що усі ті муки
Такі звичайні, як бур'ян у полі.
О дурники! Знайдіть мені сьогодні
Важку перлину владарки Єгипту,
Розпущену в вині,— і я скажу,
Що вмієте любити ви й у ваших
Касторових англійських капелюхах.

До кота пані Рейнольдс

Що, коте, відгуляв свою найкращу пору?
А скільки знищив ти для їжі та забав
Мишей і пацюків, і ласощів покрав?
Зелені зрізи мруж, зводь чуйні вушка вгору.
Але, прошу тебе, не попускай провору
Таємним кігтикам, і хай твій ніжний "няв"
Розкаже, як ти бивсь і як щурів ганяв,
Ходив рибалити й тягав курчат із двору.

Ні, не похнюплюйся і не лижи м'яких
Зап'ясточків! Нехай ти виглядаєш в'яло,
І куций в тебе хвіст, і хай за кожний гріх
Тебе на кухні б'ють, ти одмінився мало, —
Лиснієш, як у час турнірів молодих

На мурі місячнім, де бите скло блищало.

Побачивши пасмо Мільтонового волосся

Дзвінких рядків Титане,
Досліджувачу сфер!
Твій дух не спить, не в'яне!
Твій голос і тепер
Нам вуха огромяє!
Хто зважиться, здолає
Перед Співцем
На сходах до його високих мар
Смиренным подихом роздмухать жар
Своїх поем?

Ти весь — як злет угору,
Як милозвучний храм!
Різноголосся хору
Об'єднуєш, думкам
Орлиний лет даруєш!
О, де ж ти владарюєш?
Почуй мою
Дельфічну юну клятву — всім, усім:
Натхненням, словом, голосом твоїм,
Коханням плотським, мислю на чолі,
Красою, що живе на цій землі
І в раю!

Коли з рядків назавжди
Я примхи прожену,
Всі пристрасті пізнавши,
Тоді хіба почну
Велично-голосну
Хвалебну пісню про твої діла:
Бо марно піт пливтиме із чола,
Поки дитяча мисль не осягла
Премудру давнину,
А збезумілий зір — будучину!

Я замірю на багато літ.
Коли ж озвусь, одразу пригадаю,

Як я спачнув, побачивши цей слід,
Цей бідний залишок твого розмаю,
Це пасемко ясне.
О, як здригнувся я,
Як поряд з ним написане ім'я
Ударило мене!
І все ж стояв у мене в серці штиль:
Я думав, що дивлюсь на нього з хвиль.

Про що говорив дрізд

О ти, чий вид зазнав зимових бур,
Хто бачив хмари снігові в тумані
І чорний в'яз поміж зірок замерзлих,—
Тобі жнива настануть із весною!
О ти, чий твір єдиний був, як світло
У темряві! Його ти підживляв
Ночами, поки Феб ходив далеко,
Тобі весна потрійним ранком буде!

О, не жадай знання! Я жив без нього —
І все ж мій спів з теплом у вічній згоді.
О, не жадай знання! Я жив без нього —
І все ж цей Вечір слухає. Не може
Лінивим бути, для кого лінь — досада,
Як той не спить, хто думає, що спить.

Сонет,

написаний перед тим,
як ще раз перечитати "Короля Ліра"

Барвіста вигадко, Царівно, що в обладу
Взяла завітчану далеку давнину!
Замовкни, приглуши пісень і струн луну,
Замкни в цей зимний день своїх рядків принаду!
Прощай! Я мушу знов цю навіжену зваду
Між перстю буйною й гріхом — не на кону,
А в серці — перетліть. Смирено розпочну
Гірко-солодкий плід Шекспірового саду.

Поете головний! І ви, що вічний спір
Лишили в спадок нам, тумани Альбіону!
Коли з дібров старих я вийду знову в шир,
Не дайте поринуть мені в байдужість сонну,
А й спопелілому даруйте крила знов,
Як Феніксу, щоб путь у небеса знайшов.

Як здумаю...

Як здумаю, що можу відійти,
Не вижавши пером свій плідний мозок,
Не склавши урожай в книжки й листи,
Як зерно, що в амбар несуть з повозок;
Або дивлюсь, як знаки вогняні
У небі півночі встають жадано,
І раптом здумаю, що їх мені
Рукою випадку схопить не дано;

Коли помислю, вродо нетривка,
Що я на тебе більш не подивлюся
Безумними очима юнака,—
Тоді спиняюсь, думаю, томлюся,
Аж поки перед поглядом моїм
Любов і Слава пропадуть, як дим.

До Нілу

О сину місячних південних гір!
Владико давній Сфінкса й Крокодила!
Дивуємось: яка всеплідна сила!
А пустка внутрішній сповняє зір.
Ти стільки націй виростив і вір!
Чи тільки вдав, щоб ця ватага сміла
Перед тобою подих затаїла,
Мандруючи з Декану на Каїр?

Хибкій уяві віри не даю:
Лиш незнання вбачає пустку й горе
Поза собою. Ти в своїм краю
Все оживляєш. Джерело прозоре
Свіжить квітучу повняву твою,

Що лагідно впливає в тепле море.

Вік людини

Чотири зміни бачимо щороку.
Чотири їх і в смертного: весна,
Коли так легко, як вода потоку,
У душу ллється вся краса земна.
Є в нього й літо: як сита медова,
Тоді живить його хмільний запас
Юнацьких спогадів; небесна мова
Тоді чутніша. А в осінній час

Він зажадає тиші, й крила згорне,
І, мерклим зором дивлячись на світ,
Минатиме прекрасне й неповторне,
Як те, до чого звук з дитячих літ.
У нього є й зима: холодні сходи
У темряву. Такий закон природи.

Фрагмент

Якби я став одним із олімпійців,
Їх божествам одразу б довелось
Постановити, щоб із кожним кроком
Того, хто зважиться в тяжку мандрівку
До схованої в безвісті краси,
Ніжнішою рука її ставала,
А врода кращою, і щоб за кожну
Тернову ягідку, до спраглих уст
Піднесену, наброшувавсь новий
На дереві кохання поцілунок,
І стигнув би, і м'якшав соковито,
Щоб на устах мандрівника розтати.

Пісня Ельфа

Годі сліз! О, годі сліз!
Іще завітнуть поле й ліс!
Не сумуй! Не понивай!
В корінні спить новий розмай!

Геть жени печаль-змію!
Послухай пісеньку мою —
Її я вивчив у раю:
Годі сліз!

Вгору, вгору глянь! Дивись:
Там, де віти заплелись,
У яскравих пелюстках
Тріпотить маленький птах:
В нього в срібному дзьобу
Є для добрих на журбу
Добрі ліки! Годі сліз!
Іще завітнуть поле й ліс!
Прощай, прощай! І знов — прощай!
Тону я в синій неба край!
Прощай! Прощай!

До Гомера

Стою, оточений гігантським незнанням,
Про тебе слухаю та про твої Кіклади,
Мов той, хто з берега у млі підводних ям
Думками вгадує коралові принади.
Ти невидючий був? Але, щоб жив поет,
Юпітер відслонив для тебе хмар завісу,
Розпарусив Нептун свій ікраний намет
І Пан примусив бджіл співати в дуплах лісу.

Так, і в країні тьми не загасає грань,
І в темних відхланях ворухиться травиця,
І в надрах півночі є проблиски світань,
І є потрійний зір у сліпоті провидця,
Як у Діани був, якій із роду в рід
Корились і земля, і небеса, й Аїд.

Девоншірська дівчина

1

Куди ти зібралась, красуне моя,
Із чим у руці плетениця?

О феє доярні, які в тебе гарні
Вершечки! О, дай же напиться!

2

Люблю я твій луг, і квіти твої,
І гулянки біля діброви:
Уста ж твої свіжі мені найлюбіші!
О, годі хмурити брови!

3

Люблю я ці гори, й долини люблю,
І вівці, що в полі пасуться.
Як любо на паші слухать, як наші
Два серця так близько б'ються!

4

Я шаль на вербове повішу гілля,
Твій кошик одсуну до скелі —
І будем до нічки стокроткам у вічки
Зітхать на зеленій постелі.

Біля могили Бернса

Це місто, цвинтар, сонце над горою,
Хмарки, лісок, округлені горби,
Незатишні, як з давньої доби
Забутий сон, що повернувся марою;
Коротке літо, хворою зимою
Відступлене, осяяло гроби;
Прекрасні зорі — тьмяні від журби;
Холодна ця краса — мов біль без гою

Для того, хто, як Мінос, хоче пити
Живу красу, без мертвих барв, що їй
Пиха вадлива, болісна уява
Дарують. Бернсе! Скрізь для мене слава
Твоя священна. Заслонись мерщій!
Бо я насмілюся твій край ганьбити.

Мег Мерріліз

1

Жила в кущах циганка Мег,
Бездомна удова.
Був луг для неї хатою,
А постіллю — трава.

2

Був терен їй за яблука,
За мед — роса з верби,
Були їй замість Біблії
На цвинтарі гроби.

3

Був бескид їй за брата,
А за сестру — сосна.
І в тій сім'ї великій Мег
Жила сама-одна.

4

Ніхто не кликав снідати,
Обідать не просив,
Замість вечері місяць їй
У пелену світив.

5

Зате із козячих квіток
Вона вінки плела
І, ліжко з тису мостячи,
Співала, як могла.

6

Коричневими пальцями
Із очерету мати

Плела, щоб потім селякам
Без грошей віддавати.

7

Могла б носити корону Мег
На гордому чолі.
Ходила в драному плащі
І в м'ятому брилі.
Нехай стару покоїть Бог!
Вона давно в землі.

Пісня про себе

(3 листа до Фанні Кітс)

1

Жив-був пустенький хлопець,
Що тільки жарти знав;
Він не любив домівки,
А все пригод шукав.
З собою
Він лишку
Не брав:
Тільки книжку
Друковану,
Сорочку
Прасовану,
Рушник
І сяк-так
Пошитий ковпак,
Та щітку,
Та гребінь,
Та панчіх
Пар із п'ять,
Щоб не думати,
Де б їх
У дорозі дістать;
Всі речі
На плечі

Підхопив, поспішаючи,—
Та й подався світ за́ очі
На Північ,
На Північ,
Та й подався світ за́ очі
На Північ.

2

Жив-був пустенький хлопець,
Що тільки жарти знав;
Він не робив нічого,
А тільки віршував.
Узяв
Каламар
У руку,
Перо,
Що дістало б до хмар,
У другу —
Та й подавсь
Мимо поля та лугу
У гори,
На кручі,
Де води
Ревучі,
Де сині дими,
Де духи й відьми,—
І коли
Гула завірюха,
Він писав,
Зап'явшись по вуха,
Щоб кісток
Не ломило,
А коли
Ставало безхмарно,—
О, як мило,
Як гарно
Жить на світі
Гуляючи,
Мандруючи світ за́ очі
На Північ,

На Північ,
Мандрувати світ за очі
На Північ.

3

Жив-був пустенький хлопець,
Що тільки жарти знав;
Він часто рибку дома
В трьох ночовках держав.
Не раз
Порушував він
Наказ
Дівчини в капелюсі,
Доброї
Своєї бабусі —
Вставав
На світанні,
Брів
У тумані
Через рів,
Де комиш-осока,
До швидкого струмка
І приносив
Додому
В казанку
Бубирів, колючок
І всяку мільку
Завбільшки з гачок,
З напальок
Од дитячої рукавички,
Та й заварював
Каші-юшички,
Каші,
Каші,
Та й заварював
Каші.

4

Жив-був пустенький хлопець,

Що тільки жарти знав;
Він у Шотландські гори
Пішов-помандрував.
І що ж він
Там бачить?
Що сотня
Там значить
Сто,
Що ніхто
Там не ходить
Ногами вгору,
Що й там
Смеркає
В ту саму пору,
Що й там годинами
Міряють час,
Що й там свинець
Важкий, як у нас,
І такі ж
Твердісінькі скелі,
І такі ж
Пісеньки веселі,
І вишні
Такі ж рум'яні,
І двері
Такі ж дерев'яні,
І ярди
Довгі, як в Англії,
І він там стояв, як стовп,
І на все дивувався,
На все дивувався,
І він там стояв, як стовп,
І на все дивувався.

Сонет,

написаний у котеджі,
де народився Бернс

Недовгочасний світу мандрівець,
Ступив я, Бернсе, на поріг кімнати,

Де мріяв ти, без думки про кінець,
Чоло щасливе лавром увінчати.
У скронях шум: шотландським трунком я
На честь твою, великий дух, упився;
Мій зір померк, фантазія моя,
Сп'янівши, спить, бо шлях її скінчився.

Та можу я пройтися вздовж кімнати,
Та можу я з відкритого вікна
Твій луг побачить, думати-гадати
І потім чарку взяти, щоб хмільна
Знов оживила образ твій уява,—
О, усміхнися ж, тінь, бо це є слава!

Рядки,

написані на Верховині
після відвідання Бернсового краю

Є чар у стежці польовій,
де тиша вікова
І де луна визвольних битв
до наших днів жива;
Відрадно думати, що тут
проходили колись
Старі друїди в опанчах,
що по траві тяглись.
Є втіха в кожному кутку,
що слави запобіг:
Він рідний нам, і знаний нам,
і все новий для ніг;
Є й глибша втіха, що душі
дарує вища ціль,
Є ще пекучіший для уст,
божественніший біль,
Коли, натовлений, про все
забувши йдеш і йдеш
Піском полів, камінням троп,
іржею узбереж
До гордих мурів чи до стін,
де жив у давній час

Той, що великим путь пройшов
і не безславно згас.
Тремтять на вересі квітки —
вони далеко десь;
Ніхто не слухає пташок —
лише хмарки з небес;
Тихенько плеще течія,
цілуючи моріг,—
Ніхто й не гляне, хоч вона
пробила скелі й сніг;
Багряне сонце запливло
за бескиди, за тінь;
Блакитна хвиля будить сон
печер і баговинь;
Орел, розп'ятий в небесах,
немов заснув, застиг;
Лякливий припутень майне
до верховіть густих —
Ніщо не зваблює очей,
і ти стоїш, немов
Курний прочанин, що в пісках
святилище знайшов.
Тоді маліє розум твій,
і все малим стає,
І серце, вмістище турбот,
даремно в груди б'є.
Якби шаленець хоч на день
оздоровіти міг,
Щоб розказати, де й коли
він розуму відбіг,
Він приголомшив би того,
хто рушив у світи,
Щоб темне бардове житло
на Півночі знайти.
Лише на мить ступне нога
поза буденну грань —
І непомітно зникне все —
ні втіх, ні вболівань!
Лише на мить ступне, бо там —
одну хвилину згай —
І вже забудеш поворот,

і свій забудеш край.
О жах! Із пам'яті звести
все дороге, що знав,
Обличчя брата і сестри,
і всю щоденну яв!
І, шлях верстаючи, творить
рої облич-примар,
Огненніших за ті, що їх
вимучує маляр,
Геройських постатей ходу,
діла старих часів,
І чорні пасма, й сивину,
і гвалт, і шал, і гнів!
Ні, ні, цей жах мине, бо є
кодола поблизу,
І вірна кітва, що спасе,
що видержить грозу.
Стоїш бездумно, очі вп'яв
у спінений кришталь,
Та от засяяла тобі
ясна душі скрижаль:
Ти перечитуєш її
на кожній скелі, де
Величне сяєво висот
на тебе упаде.
Та як би якір не держав,
ти все ж таки молись,
Щоб не схитнувся розум твій,
де бескиди зійшлись,
Щоб день у день ти міг шукать
великого житло,
Щоб зору серця і душі
ніщо не зап'яло.

Гедзь

Гей, люди добрі, в кого є
В душі якась уразка,
Сьогодні бідкання моє
Послухайте, будь ласка!

Мене вкусив проклятий гедзь!
Чому ж мене? Чи мало
Ще є дубин у нас, недесь,
Яким потрібне жало?

Коли на трьох ногах ходить
Захоче шкапа, дайте
Їй тільки гедзя — і в ту ж мить
Вона четверту знайде.

Хто, може, скаргу в суд заніс,
І їй немає строку,
Юристу гедзя дайте в ніс —
І збудете мороку.

Коли в палаті депутат,
Говорячи, затнеться,
Нехай йому сусід чи брат
В штани засуне гедзя.

О Лавтере, було б тобі
Не так, напевно, кисло,
Коли вклонився ти юрбі
І рот мовчання стисло!

Хоч раз пекучому жалу
Себе вколоти дав би,—
Та прикрість виніс би малу,
А більшої не знав би!

Ти б Сауті ззаду залишив,
Ти б навіть Д. бучного
І Вордсворта перевершив,
Побив би й В. самого!

Даруйте, люди, що звернув
Я трохи вбік — це в душу
Сам Бог таке мені відхнув,
Тепер я далі рушу.

Батьки! У кого є дочка

Закохана в романи,
Що бравого молодика
Жадає, наче манни,

Ви дайте гедзеві вкусить
Їй палець безтурботний,
Той самий, на який надіть
Хотіла перстень злотний.

Завикне жіночка у вас
Сім раз на день сваритись,
Як цар Давид у давній час
Завик сім раз молитись,

Хай гедзь їй сяде на язик
І богомільній мовить,
Що тільки біса тішить крик
І що пора на сповідь.

А скільки це є summum bo-
pum*, то мені здається,
Що вже пора кінчати, бо
Я все сказав про гедзя.

-----
* Найвище благо (латин.).

Сонет,

написаний на верхогір'ї
Бен Невіс

Озвися, Музо, й голосно промов
На верховині, що в тумані сліпне!
Я бачу відхлань і на ній покров
Густої мли: до неї так подібне
Все, що про пекло нам дається знать.
Вгорі — туман: це все, що знати дано
Про небеса. Внизу кругом висять
Такі ж тумани: так і ми туманно,

Ми, люди, бачимо себе самих!
Попід ногами камінь пнеться голо —
І знаю я, маленький між малих,
Що йду я по ньому, й що все навколо
Туман та камінь, і не тільки тут,
А й в світі мислі, що не знає пут!

Зимової ночі

Коли у поле млисте
Від снігу не пройти,
О деревце безлисте,
Яке щасливе ти!
Стоїш собі в негоду,
Ждеш маю-омолоду
І не боїшся льоду,
Що всі калюжі стяг.

Коли замети в полі,
Щасливе джерело!
Для тебе літа-волі
Неначе й не було!
Застигле серед лугу,
Ти не вдаєшся в тугу,
Не ремствуєш на хугу,
Що замітає шлях.

Якби ж і з нами всіми
Так діялось! Та ба:
Кого в холодні зими
Не костенить журба?
А як її зустріти,
Як самоту терпіти,
Душею збайдужіти —
Не сказано в піснях.

До сну

О ти, що втомленим даруєш добрі ліки,
Що ллєш у темряву свій дорогий бальзам,
Легкими пучками склепляючи повіки,

Затінюючи їх блаженним забуттям!
О заспокійнику! Як хочеш, на півслові
Перепини цей гімн і зір мені зімкни,
А ні — діжди кінця, і потім пурпурові
Виклечуй маками навколо мене сни.

Від дня рятуй мене, що не дає очам
Замгнути, сяючи стражденно в узголов'ї!
Рятуй від совісті, що у моїм кутку
Все риє, наче кріт, свій хід, давно початий,
Ключ бистро поверни у змащенім замку,
Душі принишклої шкатулу запечатай.

Голуб

Мій голуб загинув, що так я любив.
Я думав — від туги. Але від якої?
Я ж сам для тих лапок маленьких ізвив
Сілечко з найкращої пряжі тонкої.

О лапки червоні! Чому ж ви мене
Лишили на це самотіння сумне?

Ти жив беззахисно в зеленій діброві:
Чому ж не завикнув у мене, у схові?
Тобі присвятив я всю ласку свою:
Чому ж ти не жив тут, як жив у гаю?

Чому вночі сміявся я?

Чому вночі сміявся я? Ні в кого
Я не доб'юсь відмови: не дає
Ні Бог її, ні голос духу злого.
Звернусь до серця я, що в груди б'є.
Скажи хоч ти, вмістилище скорботи!
Не озиваєшся! О тьма! О тиш!
О вічний стогін мій! Мовчать висоти,
Мовчать провалля темні — й ти мовчиш.

Чому ж сміявся я? Земних відрод
Поширює моя уява межі.

Проте я й зараз був би вмерти рад:
Хай гордий стяг життя злетить із вежі!
Красу, Поезію і жар сердець —
Все топче Смерть. Смерть — усьому вінець.

La belle dame sans merci

"Нещасний, чом ти помарнів,
Чом день у день блукаєш сам?
Зів'яв комиш, у лісі змовк
Пташиний гам.

Нещасний, що тебе в'ялить,
Чому ти сохнеш, як трава?
Набила білка свій ванькир,
Пройшли жнива.

Я бачу лілію бліду
Твого чола, де жар і піт;
Жовтіє на щоках твоїх
Рожевий цвіт".

"Зустрів я панну у лугах,
Красу гаїв, дитину фей;
З-під довгих локонів палав
Огонь очей.

Я вбрав ту панну у квітки
Від голови до білих ніг;
Кохання в погляді її
Я постеріг.

Я посадив її в сідло
І біля неї все забув,
Бо дивну співанку із уст
її почув.

Вона для мене дикий мед,
Солодкий корінь добула;
В її нечуваних словах
Любов була.

Вона ввела мене в свій грот,
І сум їй серце огорнув,
І поцілунком дикий зір
Я їй зімкнув.

Ми спали поряд у моху,
І там я сон побачив... Ах!
Останній мій, останній сон
У цих лугах!

Я бачив пишних вояків,
Блідих, як смерть, легких, як мла;
Я чув: "La belle dame sans merci
Тебе звела".

Я бачив висохлі уста,
В яких темнів і зяяв жах,
І я прочнувся, і опинивсь
У цих лугах.

Тому-то я й zostався тут,
Тому й блукаю в полі сам,
Хоч голо скрізь і в лісі змовк
Пташиний гам".

Сонет про сонет

Коли судилась рим кайданна міра
І нашій мові, й музиці трудній
Сонетовій, як пута, що Персей
Зняв із красуні перед лігвом звіра,—
Піклуймось про Поезію, чи їй
Не сплетемо ладнішої обнови
Для босих ніг — і в затишку ночей
Доскіпуймось, чи все дарує ліра,
Що пильний слух передчуває твій.

Пильнуймо звук і склад — набуток цей
Розкішніший, аніж Мідаса схови;
Звільнім од листя жовклого вінок;
Коли ж не вільна Муза, хай окови

Собі із власних виплете квіток.

Два сонети про славу

1

У слави теж дівочі примхи є:
Відкинувши настійне женихання,
Вона своє непрохане кохання
Байдужому частенько віддає.
Вона — циганка: ти їй душу звір,
А їй нічого — відійшла й забула;
Кокетка юна, що зізнань не чула,
Що в кожному шепті чує поговор.

Вона — циганка із Єгипту, віть
Із дерева ревнивця Потіфара.
Закохані поети, появіть
Свою зневагу їй! Це буде кара
Така для неї, що сама до вас
Вона повернеться у добрий час.

2

Так не буває, щоб і кози ситі,
і сіно ціле.
(Прислів'я)

О, як себе виснажує й тривожить
Незадоволений земним буттям,
Що торсає життя своє, як зошит,
Шинкуючи незайманим ім'ям!
Де слива, синяві своїй не рада?
Де лілія, що в'яне самохіть?
Болотним смородом яка наяда
Свій тихий грот захоче отруїть?

Пахтять квітки у луках і в гаю,
Що так бджола їх працювата любить;
Не тратить слива синяву свою,
І в чистім озері не видно твані:

Чому ж людина в марному змаганні
Терзає світ увесь і душу губить?

Ти кажеш — любиш

Ти кажеш — любиш... Але так,
Як черниця, що мугиче
Свій акафіст, поки дзвін
До вечірні кличе.
Люби ж, люби мене!

Ти кажеш — любиш... А сама —
Все холодна та понура,
Як черниця, що постить
Довгий піст Амура.
Люби ж, люби мене!

Ти кажеш — любиш... А уста
Від цілунку держиш далі,
Ніж од хвиль у глибині
Держаться коралі.
Люби ж, люби мене!

Ти кажеш — любиш... А рука,
Наче мармур, не тепліє,
Не затискує мою,
Що вся палає-мліє.
Люби ж, люби мене!

Скажи хоч слово, та з вогнем!
Дай уста палкі, безжурні!
Спопели мене — й сховай
У себе в серці-урні!
Люби ж, люби мене!

Вечеря закоханих

"Віршована нісенітниця"
з листа до Джорджа Кітса

Сидять сумні, очима млосно блудять,

Щипають хліб, і чай зітханням студять,
І тратять пам'ять, і вже просто так
Сидять, забувши про вечерю й смак.
Бач, руки склали — от де щастя людям!
Хай гасне піч, ніхто не встане, жде,
Тому-то й Бетті з вугіллям не йде.
Зненацька муха у молочник пада.
Невже не визволить її громада?
О ні: пан Вертер ложкою, стеблом,
Сягнув у молоко — і вже столом
Вона повзе, радіючи обстою,
І мокру стежку довжить за собою.

Ромео, встань, до щипців досягни,
Бо вже свічки чадять. Але ж вони
Віщують саван! Ах, я недотепа:
Мені ж у сьомий, що за цирком, треба!
Жаль, жаль, а добрий маєте сурдут!
Де ваш кравець живе? Десь там... чи тут.
О, вибачте! Я втратив пам'ять — через —
Ну, як його... Де мій кравець? Я ще раз
Повторюю: не знаю. Що за спіх?
Він в Оппінгу — забрав би чорт усіх!

Сонет

День проминув, а з ним — і всі його розкоші:
М'яке тремтіння рук, ще м'якші перса, слів
Притишеність, і шепт, і очі, з небом схожі,
І стан довершений, що з хвилювання млів.
Зів'яла квітка-брость, що стільки втіх таїла!
Де ж та краса тепер? Немає — й не шукай:
Пішла від рук моїх, пожовкла, відлетіла,
Пропала й тиха річ, тепло, горіння, рай —

Все зникло з вечором, сховалося в смеркання,
Коли святковий день або святкова ніч
Пахущим пологом закритого Кохання
Згущає сутінки для потаємних стріч,—
Мені ж дарує сон за те, що я канони
Йому весь день читав, за піст мій і поклони.

Рядки до Фанні

Як із очей моїх прогнать
Сліпучий образ твій?
Одна-єдина
Минулася з побачення година!
І доторк має пам'ять. О, порадь,
Як вирвати її, як розтоптати,
Щоб знову вільним стати?

Таким, як був, коли очей блакить
Могла мене привабить-приманить
Лиш на коротку мить;
Як муза в мене — хоч перістокрила,
Хоч худосила,
Хоч небагата мислями в ті дні —
Без ремства підкорялася мені
І божеством здавалася у хорі
Божественнім. О, що за птах у морі
Замислений поет, коли з висот
Він дивиться на муки вічних вод!

О, як тепер
Мені тих пер
Линялих назбирать — і полетіти
Під небо знов,
І трепетну любов
Покинути внизу, де трави й квіти?
Ковтнуть вина? О ні, це низько, це —
Обманливе слівце,
Підсунуте в канон, де славиться любов.

Ні, смак його приємний тільки в щасті,
О, як вернути мир,
Коли навколо — вир
Страшних негод, що душу рвуть на часті?
І як забути цей проклятий край,
Де друзі — під замком, де їм одчай
У вічі дивиться, одчай і злидні;
Цю чорну пустку, де з брудних верхів
До океанських ринуть берегів

Нудні річки, водяникам не знані;
Де злі вітри, безлегітні, в тумані
Великих вод свою морозну лють
Насталюють; де в хащах не живуть
Дріади полохливі; де травиці
Не вистачить напастися телиці;
І де Природа, тонучи в пільму,
Здається, зраджує себе саму.

Де б сонця взяти,
Щоб цю пекельну тінь назавжди зняти?
Та от зі сходу, з повівом тепла,
Моя зоря зійшла!
О, дай душі спочити
Ще раз на сьйних персах! Оточити
Рукам-тюремникам — і в ніжний бран
Узяти з мукою твій стан!
Щоб подих твій, твій незабутній голос
Пройняв захопленням мій кожний волос!
О, мук солодких рай!
Ще дай уста твої! Дай, дай!
Ні, годі, годі! Досить, як мені
Ти з'явишся у сні!

Сонет до Фанні

О змилуйся, о зглянься і полюби
Любов'ю доброю, без мук Тантала,
Простою й щирою, без боротьби,
Безплямною, без маски й покривала!
О дай себе — всю, всю! Цю вроду, сміх,
Цей вид, ці губи, над усе солодші,
Ці перса, де тремтять мільйони втіх,
Ці ніжні руки й ці небесні очі!

І душу всю віддай мені — з жалю
Віддай до крихти, бо інакше згину
Або, твій раб нещасний, загублю
Свій шлях у світі й розумом порину
У нечуття — і, звикши до тенет,
Забуду гордості своєї злет.

Падіння Гіперіона

(Уривок)

За мить до смерті я ступив на сходи
Закляклою ногою; і життя,
Здавалося, влилось крізь пальці в мене,
Я вгору йшов — так ангели з муріжка
По сходинках колись летіли в небо.
"Могутня! — крикнув я, ковчег рогатий
Побачивши.— Хто я, щоб вік мій довжить?
Хто я, щоб знову обминула смерть
Блюзнірську річ мою?"
І з-під запони
Сказала тінь: "Ти смерть і воскресіння
Пізнав до строку;взважившись на це,
Ти врятувавсь; ти свій кінець відрочив".
"Пророчице! — я знов: — Як ласку маєш,
Зніми мені з очей душі полуду".
"На верховину цю,— сказала тінь,—
Піднятись може тільки той, хто близько
Бере до серця всі нещастя світу.
А ті, що гавані собі шукають,
Де б незворушно дні свої проспати,
Коли в цей храм і зайдуть випадково,
Згниють на сходах цих, де й ти вже був
Наполовину стлів".
Так м'яко голос
Її звучав, що зваживсь я іще раз
Озватися: "Хіба немає тисяч
Людей на світі, що готові вмерти
За ближнього, що велетенські муки
Усього світу чують, навіть більше —
Для людства бідного, немов раби,
Насущний загорьовують? Я б мав тут
І їх зустріти. Але я тут сам".
"Ті, що про них ти кажеш,— мовив голос,
Не мрійники і не сновиди кволі:
Їм не дива потрібні — людські лиця,
Не музика — щасливий людський голос;
Вони й не думають сюди з'являться,

А ти прийшов, бо менший ти за них.
Чим же корисний ти і весь твій рід
Для всесвіту? Замріяна істото,
Самомучителю, поглянь на землю —
Яке ти благо там, хоч би в надії,
Чи пристановище для себе знайдеш?
У всіх є дім, у кожного свої
Утіхи й муки, злі й високі вчинки,
І кожному — свій пай: саме страждання,
Сама відрада, всім — своє. І тільки
Сновида дні свої безжально труїть,
Караючись понад свої гріхи.
Та щоб усім дісталось трохи щастя,
Таких, як ти, допущено в той сад,
Де щойно ти пройшов, таким і в храм
Зайти не поборонено. Тому-то
Безпечно ти стоїш біля колін
Цієї статуї".

"Що за нікчемність
Мені даровано таку прихильність
І словом гоєно мій біль не підлий, —
Я тішуся, зворушений до сліз".
І далі мовив я: "Скажи, будь ласка,
Велична тінь: адже не зовсім марні
Пісні, проспівані на вухо людству?
Адже ж поет — мудрець, людинолюбець,
Всім ближнім лікар? Знаю, відчуваю,
Що я не з них, мов кібець, що безкрилим
Себе вчуває, як орла побачить.
Хто ж я тоді? Ти мовила про рід.
З якого ж роду я?"
Висока постать,
Білообіпнута, відповіла
Ще з більшим притиском, аж колихнувся
Рясний серпанок поверх золотої
Кадильниці, що ждала, із руки
Звисаючи: "Хіба ж ти не сновидець?
Сновидець і поет — відмінні, зовсім
Несхожі, протилежні, антиподи:
Цей лле бальзам у світ, а той лише
Його дратує".

Тут я мимоволі
З піфійським гнівом вигукнув: "Зів'яв ти,
Змовк, Аполлоне! О далекосяжний!
Чому ти мору млистого свого
Не посилаєш крізь нещільні двері
Самозакоханих пустих поетів,
Напушених паливод-віршомазів?
Хай смерть і я вдихну, та я ожив би,
Побачивши, як заповзуть вони
В могилу першими. Велична тінь,
Скажи, де я і чий це храм, для кого
Цей фіміам, і чий це вид, закритий
Кряжем колін високих мармурових,
І хто сама ти, що жіноцьки чемно
До мене говориш?"
І висока тінь
Озвалася під полотном обвислим
Ще з більшим притиском, аж заструмів
Рясний серпанок поверх золотої
Кадильніці, що ждала, із руки
Звисаючи; і в голосі її
Почув я сльози, що вона їм волю
Дала нарешті.
"Цей самотній храм —
Печальний залишок війни Титанів
З бунтівниками; цей прадавній образ,
Що, падаючи, різьблені свої
Так споневірив риси,— це Сатурн.
А я — Монета, відтоді найвища,
Єдина жриця вівтаря пустого".
Мені забракло слів...

До Фанні Брон

Оця рука, жива й гаряча, здатна
До стиску дужого, якби схолола
В безмовності могили крижаній,
Ввижалася б щодня тобі й проймала
Тебе; морозом уночі — й ти б радо
Всю серця кров дала, щоб знов червоне
У мене в жилах потекло життя

І заспокоїлось твоє сумління.
Дивися ж — ось вона, я простягаю
Її до тебе.

Останній Сонет

Осяйна зоре! Я б хотів, як ти,
Горіти завжди! Тільки не осібно,
Не стежачи самотньо з висоти,
Пустельнику безсонному подібно,
Як море-жрець до берегів землі
Докроплює вологою святою,
Як, рясно випавши, поля й шпилі
Сніг укриває маскою м'якою,—

Ні, я б хотів, забувши все навкруг,
На перса зріючі моїй коханій
Безсонно злігши, їх легенький рух
В солодкому вчувати хвилюванні
І подихам вести нечутний лік —
Так вічно жить або ж заснуть навік.